

STANDARDİZASYON SİSTEMİNİN YÖNETİŞİMİ

Derleme Makale

Fatma Müge ALGAN¹

ALGAN, F. M., (2020), **Standardizasyon Sisteminin Yönetişi**, Verimlilik Dergisi, Yıl: 2020, Sayı: 4, T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Yayını.

ÖZET

Kamu işletmeciliği ve girişimci devlet teorileri ile devletin ekonomideki rolü, özel sektörün faaliyetlerinin teşvik edilmesi olarak tanımlanırken 1990'lı yılların sonunda yönetim kavramı bu tanıma küresel aktörleri de dahil etmiştir. Dünya Bankası, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB) gibi küresel aktörler yönetim modellerini piyasa ekonomisinin güçlendirilmesi ve özel sektörün desteklenmesi yönünde kullanarak ticari verimliliğin artırılması için devletin görevini formüle etmektedir. Standardizasyon, ticaretin verimliliğinin artırılması ve küresel ticaret üzerindeki artan etkisi ile küresel aktörlerin önemli politika yönlendirme alanlarından biridir. DTÖ, BM ve AB gibi küresel karar aktörleri, standardizasyon sisteminin verimliliğinin artırılması ile küresel ticaretin geliştirilmesini, sanayinin rekabet gücünün artırılmasını, mevzuat altyapısının özel sektör lehine düzenlenmesini ve ticarete uluslararası uyumun sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu makale giriş bölümünde küresel aktörlerin yönetim teorileri paralelinde standardizasyon sistemini tanıtırken bölümlerde küresel aktörlerin standardizasyon stratejilerini okuyucuya sunmakta ve bu dokümanlar üzerinden uluslararası karar aktörlerinin yönetim politikalarını ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yönetişim, Standardizasyon, Küresel Karar Aktörleri, Standardizasyon Stratejileri.

¹ **Fatma Müge ALGAN**, Dr., Türk Standardları Enstitüsü, Standardizasyon Grup Başkanlığı Uzmanı. ORCID: 0000 0001 8959 1174

* Makale Gönderim Tarihi: 13.06.2019 Kabul Tarihi: 27.08.2019

GOVERNANCE OF THE STANDARDIZATION SYSTEM

ABSTRACT

Theories of public administration and entrepreneurial state defined the role of state as the promoter of private sector. At the end of 1990's, the term of governance added global decision actors into this definition. To increase the productivity of global trade; policy actors such as World Bank (WB), Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), World Trade Organisation (WTO), United Nations (UN), European Union (EU) formulate governance policies to boost private sector and strengthen market economy. Standardization, with its effect on trade and global productivity, is an important policy area. WTO, UN and EU have objectives of boosting competitiveness, providing computability and regulating legislative framework by improving the productivity of the standardization system. This article introduces the governance theories of global actors and the standardization system in general first. Then it presents the standardization strategies of global actors by their policy documents and aims to provide their governance policies.

Keywords: Governance, Standardization, Global Decision Actors, Standardization Strategies.

1. GİRİŞ

Kamu işletmeciliği ve girişimci devlet söylemleri ile devletin ekonomideki rolünü özel sektörün teşvik edilmesi olarak düzenleyen eğilim yönetişim kavramı ile bu düzenlemeye küresel karar aktörlerini de dahil etmiştir. Böylece yönetişim, piyasa işleyişini destekleyen devlet söylemine uygun olarak küresel aktörlerin ülke ekonomilerine müdahil olma aracı olarak öne çıkmıştır.

Dünya Bankası, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği (AB) gibi küresel aktörler ülkelerin ekonomik faaliyetlerine yön verme çabalarını geliştirmiş ve küresel ticaretin kolaylaştırılarak artırılması amacını da üstlenerek ulusal politikaları belirlemeye başlamıştır. Bu süreçte politikalardan etkilenen her tarafı masaya davet eden yönetişim kavramının; masadaki diğer tarafların görüşlerinin kamu politikalarına yansımından çok, özel sermayeyi öne çıkararak piyasa ekonomisinin etkinliğini artırma amacı öne çıkmıştır. Dünya Bankası yönetişimin yönetsel boyutunu etkin, bağımsız, hesap sorulabilen, saydam bir kamu yönetimi yapısında tanımlamaktadır. Bu kapsamda Dünya Bankası yönetişimi, dört temel ilkede tanımlamaktadır. Bunlar; etkili mali yönetim ve harcamalarda kontrolün ve değerlendirmenin sağlanması, katılımın yaygınlaştırılmasını tanımlayan hesap verebilirlik, herkese eşit uygulanacak bir hukuk yapısı, tüm taraflar için güvenilir ve ulaşılır bilginin sağlanması ve yönetimlerin açık ve hesap verebilir olmasıdır (Dünya Bankası, 1989).

Yönetişim, Dünya Bankası tarafından özellikle azgelişmiş ülkelerin ulusal politikalarının küresel yapıya uyumunu gerçekleştirmek amacıyla kullanılmış ve reform programlarının temelini oluşturmuştur. Dünya Bankası yönetişim söylemi, ülkelerde devlet aracılığıyla girişimciliğin ve piyasa mekanizmalarının geliştirilmesini sağlamaya başlamıştır (Güzelsarı, 2004: 19). Dünya Bankası, azgelişmiş ülkeler için gelişme sorununu özel sektörün etkin çalışmasına uygun bir ekonomik ortamın oluşturulamamasına bağlayarak iyi yönetişim kavramı ile bir adım daha ilerleyerek piyasa dostu devlet kavramını öne çıkarmıştır (Peker, 1996: 42). Banka, ekonomik kalkınmanın sağlanması için devletin bazı fonksiyonları üstlenerek ekonominin etkin işleme için özel sektör lehine bir ortam yaratması gerektiğini öne sürmektedir (Kiely, 1998: 68).

OECD, Dünya Bankası'nın yönetişim ilkeleri yanında; kamu yönetiminin kaliteli kamu ürünü yaratarak kamu hizmetlerinin en uygun maliyetle sunulması olarak etkililik ve verimliliği, yönetimin esnek hareket etmesini ifade eden duyarlılık ilkesini, ileride oluşabilecek sorunlara yönelik politikalar geliştirilmesini sağlayacak uzak görüşlülük ilkesini, düzenlemelerin hukuki

temele dayandırılması için de hukuksallık ilkesini yönetim tanımına eklemektedir (OECD, 1995).

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), çok taraflı ticaret sisteminin yasal ve kurumsal organıdır. DTÖ, çok taraflı ticaretin serbestleştirilmesi için üyesi olan ülkeler nezdinde uygulanan anlaşmaları ve uluslararası ticaretteki karar verici ve telafi ettirici konumu ile güçlü bir küresel yönetim aktörü olmaktadır. DTÖ, ticaretin serbestleştirilmesi, çok taraflı ticaret sisteminin geliştirilmesi, gelişmekte olan ülkelerin dünya ticaretine entegre edilmesi, tarifelerin düşürülmesi ve tarife dışı engellerin ortadan kaldırılması ana amaçları ile çalışmaktadır (Algan, 2015: 34-35). DTÖ, katılım sağlama konusunda eşitliği sağlamadığı ve gelişmiş ülkelerin karar alma mekanizmalarında daha etkin yer aldığı gerekçesi ile yönetim modelinin temel sorun alanı olan güçlü paydaşların etkinliğinin fazla olması hususunda eleştirilmektedir (Algan, 2015: 36-37).

Birleşmiş Milletler, diğer küresel aktörlerden farklı olarak küresel yönetim kavramı ile katkı sunmaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) eliyle yönetim kavramını öne çıkaran Birleşmiş Milletler, yönetimi; ülkelerin işlerinin yönetimi için her kademede kullanılan ekonomik, siyasal ve yönetsel yetkilerin uygulanışı olarak tanımlamaktadır (UNDP, 1997). UNDP, yönetimi tanımlarken özel sektör ve sivil toplumu da kapsamaktadır. Bu tanımları yaparken UNDP kalkınma için devletleri yeterli bir güç olarak görmemekte, üretim ve istihdam yaratma kapasitelerini ortaya koyarak özel sektörün ülkelerin ekonomik güçleri üzerindeki etkisini öne çıkarmaktadır. Ülkelerin kalkınmaları için verilen tarif özel sektörün desteklenmesi ve özel girişimin teşvik edilmesidir. UNDP, küresel yönetim çıkışı ile piyasada istikrar ve adaleti güvence altına alan, etkin ve hesap veren, ekonomik ve siyasal çerçevede yer alma ve kaynaklara erişme güvencesi sağlayan bir kamu tasarlamaktadır (Güler, 2003: 106).

Avrupa Birliği, tanımladığı Avrupa yönetiminde hukukun üstünlüğü ve katılımcı demokrasi ilkeleri etrafında yapılanan istikrarlı ve güvenilir siyasi kurumların olduğu hesap verebilir bir bürokrasi ve etkin işleyen bir piyasa ekonomisi öngörmektedir. Avrupa Yönetimi Beyaz Kitabı (AB Komisyonu, 2001) ve Donanımlı bir Müzakere ve Diyalog Kültürüne Doğru İlgili Taraflara Danışılması İçin Genel İlkeler ve Asgari Standartlar Bildirimi (CA, 2002) olmak üzere iki temel doküman üzerinde yükselen Avrupa yönetimi, piyasa dostu devlet ve yönetime katılan yönetilenler unsurlarını öne çıkarmaktadır. Avrupa sanayisinin rekabet gücünün artırılması ve AB'nin ekonomik yetkinliğinin geliştirilmesi için faaliyet gösteren AB, tüm tarafların katılımının sağlanması konusunda eleştirilere maruz kalmaktadır. Tüm bu küresel aktörler ülkelerin politikalarına müdahil olmak suretiyle özel

sektörün etkinliğinin artırılması ve küresel ticaret hacminin genişlemesi için politikalar üretmektedir.

Ekonomik büyümenin sadece emek ve sermaye kombinasyonu ötesine geçerek bilgi ve teknik gelişmelerden de etkilendiği günümüz dünyasında standartlar, patentler ve lisans hakları ile birlikte ekonomik büyümenin temelini oluşturan teknik gelişmeleri oluşturmaktadır. Standardizasyon, küresel ekonomik ticareti doğrudan etkileyen 500.000 standart ve OECD verilerine göre -teknik düzenlemeler ile birlikte- dünya ticaretinin % 80'den fazlasına (yaklaşık 4 trilyon dolar) etki eden hacmi ile ülke ekonomilerinde yerini giderek artırmaktadır (OECD, 1999). Standartlar, küreselleşen piyasa ekonomisinin kurallarına uyum sağlayan dokümanlar olarak işletmelere rekabet avantajı sağlamakta ve küresel kurallara uyumlarını kolaylaştırmaktadır (Algan, 2013: 128). Standartlar, ürün ve hizmetlerin verimliliklerini artırdıkları gibi küresel ticaretin ve ülke ekonomilerinin verimliliklerinin artırılmasına da katkı sağlamaktadır. Standartlar sadece kendi yarattıkları ekonomik etki ile değil aynı zamanda özellikle AB mevzuatı içerisindeki güçleri ile de küresel aktörlerin ilgi alanında olmaktadır. Avrupa ticaretinin önemli bir kısmını oluşturan Yeni Yaklaşım Mevzuatı çerçevesinde Avrupa genelinde malların serbest dolaşımının sağlanması ve CE belgelendirmesi yapılabilmesi için AB Komisyonu tarafından yayınlanan direktiflerde standartlara atıf yapılmaktadır. Bu anlamda standartlar mevzuata uyum sağlanarak bu coğrafyada ticaret yapılabilmesi için önemli araçlar olmaktadır. Avrupa şirketleri ve AB ile ticaret yapmak isteyen şirketler Yeni Yaklaşım Mevzuatına uygun hareket etmek ve ürünlerine CE işareti ilishtirmekle yükümlüdür. Bu kapsamda şirketlerin Yeni Yaklaşım Mevzuatına uyum sağlayarak AB içerisinde faaliyet gösterebilmelerinin yolu direktif metinlerine uygun üretim ve ticaret yapmak ve/veya bu direktiflerin atıf yaptığı standartlara uygun üretim yapmaktır. Bu özelliği ile standardizasyon Avrupa ticaretine katkı sağlayan araçlardan biri olmaktadır.

İngiliz Standartlar Enstitüsü (BSI) tarafından yapılan ve 1921-2013 yıllarını kapsayan bir araştırmada standartların İngiliz ekonomisine yaptığı katkı 8,2 milyar pound olarak açıklanmıştır. Standartların ülke ekonomisinin üretkenliğindeki artışa katkısı % 37,4 olurken Gayri Safi Yurtiçi Hasıla büyümesinde bu katkı % 28,4 olmuştur. BSI'nın araştırması, standartların, ülke ihracatına yıllık katkısının 6,1 milyar pound olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan araştırmada görüőülen şirketlerin % 84'ü standartları kullanmanın itibarlarını artırdığını, % 73'ü standartların çevre problemleri ile başetmelerini kolaylaştırdığını, % 89'u standartların sağlık ve güvenlik gibi mevzuata uyumlarını kolaylaştırdığını, % 50'si standartların bilgi transferi ile inovasyonu desteklediğini, % 70'i ise standartların ürün ve hizmetlerdeki kaliteyi artırmak suretiyle tedarik zincirlerinin geliştirilmesine

katkı sağladığını ifade etmiştir (BSI, 2019). Alman Standartlar Enstitüsü (DIN) de standardizasyonun ekonomik etkileri üzerine yaptırıldığı bir araştırmada standartların ekonomik büyümeyi desteklediğini ve 2002-2006 yılları arasında % 1'e yaklaşan Gayri Safi Milli Hasıla katkısı ile standartların Alman ekonomisine yıllık katkısının yaklaşık 16,77 milyar Euro olduğunu ortaya koymaktadır (DIN, 2000). Ekonomik büyüme için önemli araçlardan biri olarak standardizasyon sisteminin yönetişi başta Avrupa Birliği olmak üzere küresel aktörlerin ilgi alanlarından olmaktadır. AB, DTÖ ve OECD gibi aktörler standardizasyon sistemini yönetmek ve standartların küresel ticarete etkisini artırmak için politikalar üretmekte ve küresel standardizasyon sistemini yönlendirmek istemektedir.

Bu makale giriş bölümünde küresel aktörlerin yönetim teorileri paralelinde standardizasyon sistemini tanıtırken bölümlerde küresel aktörlerin standardizasyon stratejilerini okuyucuya sunmakta ve bu dokümanlar üzerinden uluslararası karar aktörlerinin yönetim politikalarını ortaya koymaktadır.

2. DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ STANDARDİZASYON STRATEJİSİ

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), çok taraflı ticaret sisteminin yasal ve kurumsal organı olarak hükümetlerin iç mevzuatını ve düzenlemelerini nasıl yapacakları hususunda yasal bir çerçeve ortaya koymakta ve toplu görüşmeler ve müzakereler yoluyla uluslararası ticaretin kolaylaştırılması ve artırılması için çalışmaktadır. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (GATT) 20. Maddesi hükümetlerin insan, hayvan ve bitki sağlığını korumak ve ayrımcılığı önlemek doğrultusunda ticari faaliyetlerini gerçekleştirmelerini öngörmektedir. DTÖ, uluslararası anlaşmalarda bu koşullar çerçevesinde uluslararası standartların kullanımını desteklemekte ve Ticarete Teknik Engeller Anlaşmasında (TBT) standartların kullanımını düzenlemektedir.

Standardizasyon, DTÖ'nün önemli politika araçlarından biri olarak görülmekte ve DTÖ'nün birçok anlaşmasında standartların kullanımı ile ilgili gerekler yer almaktadır. DTÖ'nün standardizasyon alanında belirlediği ilkeler uluslararası literatürde yer almakta ve uluslararası ve bölgesel standart kuruluşları tarafından öncelikli olarak uygulanmaktadır.

2.1. DTÖ Standardizasyon Prensipleri

DTÖ, standardizasyon sisteminin ve standartların etkilediği ekonomilerin verimliliğinin artırılması için temel prensipler belirlemiştir. DTÖ tarafından belirlenen standardizasyon prensipleri Uluslararası Standardizasyon Teşkilatı (ISO), Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC), Avrupa Standardizasyon

Komitesi (CEN), Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (CENELEC) ve ulusal kuruluşlar tarafından kullanılmakta ve uluslararası ve bölgesel birçok kuruluş bu prensiplere uyulmasını kuruluşlarının üyelik kriteri olarak belirlemektedir. Avrupa Standart Kuruluşları CEN ve CENELEC, tam üye olacak ülkelerin standart kuruluşlarının uyması gereken kriterleri CEN-CENELEC Kılavuz 22’de belirlemiştir. Bu kılavuz, DTÖ prensiplerine paralel olarak Avrupa Standart Kuruluşları bu kuruluşlara üye olacak ulusal standart kuruluşlarının kurumsal ve standardizasyon süreçleri ile ilgili tüm faaliyet ve dokümanlarının ilgili taraflar tarafından kolay ulaşılabilir, açık ve şeffaf olmasını talep etmektedir. DTÖ tarafından tavsiye niteliğinde olan bu prensipler, Avrupa Standart Kuruluşlarına üye olmanın zorunlu koşuludur ve bu kriterlere uyumu ve uyum durumunu ispatlayamayan kuruluşlar üyeliğe kabul edilmemektedir. DTÖ standardizasyon faaliyetlerinin temel prensiplerini; şeffaflık, açıklık, tarafsızlık ve uzlaşma, etkinlik ve uygunluk ve gelişim boyutu olarak belirlemiştir.

- **Şeffaflık Prensibi**

DTÖ, standardizasyon faaliyetleri çerçevesinde ülkeler (en azından DTÖ üyesi ülkeler) mevcut iş programlarını, standart tekliflerini ve kılavuz gibi dokümanlarını ilgili tüm tarafların ulaşımına açık tutmalıdır. Bu prensip gereğince prosedürler ilgili tarafların görüşlerinin yansımaları sağlayacak kadar yeterli bir zamanda hazırlanmalı ve tüm tarafların yazılı görüşleri ve uygunluğu alınmalıdır. Şeffaflık ilkesi yeterli ve düzenli olarak güncellenen bilginin Avrupa’daki kurumlar da dahil olmak üzere ilgili taraflara sunulmasını gerektirmektedir. DTÖ, şeffaflık prensibinin ulusal standart kuruluşlarının teknik yapılanması ile ilgili de uygulanması gerekliliğini belirtmekte, ulusal standart kuruluşlarının yönetim yapılarının, teknik komitelerinin görev dağılımı, prosedür ve iş akışlarının ilgili tarafların ulaşımına açık olmasını istemektedir.

- **Açıklık Prensibi**

Bu prensip, uluslararası standart kuruluşu üyelerinin DTÖ üyeleri başta olmak üzere ilgili hiçbir tarafa ayrımcılık yapamayacağı kuralını düzenlemektedir. Bu kapsamda kuruluşun faaliyetlerinden etkilenen her tarafın ilgili faaliyetlere doğrudan veya dolaylı olarak katılımı garanti altına alınmaktadır. Ulusal düzeyde açıklık prensibi sadece ayrımcılık yapılmamasını değil aynı zamanda ilgili tarafların hem yönetim faaliyetleri hem de teknik çalışmalarda “uygun şekilde temsilini” gerektirmektedir. Açıklık prensibi gereğince katılım, standardizasyon faaliyetlerinin her aşamasında eşit ve tarafsız biçimde sağlanmalı ve ilgili tarafların görüşleri süreçlere yansıtılmalıdır.

- **Tarafsızlık ve Uzlaşma Prensibi**

DTÖ üye ülkelerinin kuruluşlarının, uluslararası standartların hazırlanma süreçlerine dahil edilmesi sağlanmalı ve standartların belirli bir tarafın faydası gözetilmeden küresel menfaat göz önünde bulundurularak hazırlanmasına olanak tanınmalıdır. Bu prensibe göre standart hazırlama süreçlerinde hiçbir ülke, şirket veya tarafa ayrıcalık tanınmamalı ve bu süreçlerde ilgili tüm paydaşların faydası gözetilmelidir. Uzlaşma sağlanamayan durumlar için uzlaşının nasıl sağlanacağına dair prosedürler belirlenmeli ve bu prosedürlerde katılımın koşulları düzenlenmelidir. Tarafsızlık ve uzlaşma prensibi gereğince standart kuruluşlarının yapıları da bağımsız olmalı ve bu kuruluşların bağımsızlığı ve tarafsızlığı yasal ve finansal olarak da sağlanmalıdır.

- **Etkinlik ve Uygunluk Prensibi**

Uluslararası standartlar bilimsel ve teknolojik gelişmelere, uluslararası düzenlemelere ve küresel pazarlara uygun olmalıdır. Standartların etkinliği; standardizasyon süreçleri sonucunda ortaya konmaları, belirlenen zamanda yayınlanmaları ve standart hazırlama süreçlerinin maliyetinin ilgili taraflar tarafından karşılanması ile sağlanır. Standart kuruluşları, standartların piyasayı ve rekabet şartlarını olumsuz etkilemesini önleyerek ticari etkinliği artıracak standartlar hazırlanmasını sağlamalıdır.

- **Gelişim Boyutu**

DTÖ, gelişmekte olan ülkelerin uluslararası standardizasyon süreçlerine katılımının artırılması için öngördüğü bu prensip ile bu ülkelerin katılımının artırılması için yöntemler geliştirilmesini teşvik etmektedir. Ulusal düzeyde gelişim boyutu hiçbir paydaşın, süreçlerin dışında bırakılmadığı bir standardizasyon sistemi öngörmektedir. Bölgesel düzeyde gelişim boyutu ise zayıf ülkelerin ve zayıf paydaşların standardizasyon süreçlerinde yer alabilmeleri ve daha etkin rol oynayabilmeleri için bölgesel yapılar tarafından desteklenmelerini öngörmektedir.

2.2. Ticarete Teknik Engeller Anlaşması

Teknik düzenleme ve standartların ülkeler arasında farklılık göstermesi, üreticiler ve tüketicilerin ürünler ile ilgili birçok farklı standardı incelemek zorunda kalması ve ülkelerin ticaret hacimlerini korumak için korumacı dış ticaret politikaları yürütmesi küresel ticareti sıkıntıya sokmakta, teknik düzenlemelerin, standartların ve uygunluk değerlendirme prosedürlerinin ticarete teknik engel olmasına neden olmaktadır. Oysa bu dokümanlar çevre sağlığı, tüketici güvenliği gibi konularda toplumu korurken ve ticareti artırma kapasiteleri bulunurken bu avantajlardan yararlanmak yerine

onları teknik engel durumuna getirmek çelişkilidir. Bu çelişkiyi gidermek üzere yola çıkan Dünya Ticaret Örgütü küresel ticarete kullanılan teknik düzenlemeleri ve standartları uyumlaştırmak, standartların toplum sağlık ve güvenliğini koruyan dokümanlar olarak ticarete de katkılarını artırmak ve dünyadaki farklı uygulamaları bir düzen altında toplamak için Ticarete Teknik Engeller Anlaşmasını (Technical Barriers To Trade-TBT) uygulamaya karar vermiştir.

Bu kapsamda TBT, teknik düzenlemeler, standartlar ve uygunluk değerlendirme uygulamalarının ticarete teknik engel oluşturmamaları, sistemin bir düzene oturtulması ve küresel ticaretin bu kapsamda desteklenmesi için kabul edilmiştir. Anlaşma, teknik düzenlemeler, standartlar ve uygunluk değerlendirme prosedürlerinin uyumlaştırılmasını (harmonizasyon) öngörmektedir. Uyumlaştırma, daha önce her birinin kendi gereksinim kümesine sahip olduğu, farklı ülkeler tarafından ortak önlemlerin oluşturulması, tanınması ve uygulanması olarak tanımlanabilir.

Uyumlaştırma prensibi akreditasyon, karşılıklı tanıma anlaşmaları, işbirliği anlaşmaları, farklı ülkelerdeki uygunluk değerlendirme için tek taraflı tanıma, tedarikçilerin uygunluk beyanı gibi düzenlemelerde de geçerli olacaktır. Hükümetler tüm bu düzenlemeleri yaparken TBT kurallarını göz önünde bulunduracaklardır (WTO: 1994, 117). Uyumlaştırma, uluslararası ticaretin kolaylaştırılmasını, teknolojinin yaygınlaştırılmasını, ölçek ekonomilerinin kullanımını, etkinliğin artırılmasını ve maliyet tasarrafunu sağlayacak ve hükümetlerin DTÖ ölçümlerini ulusal düzeyde yapmalarına olanak tanıyacaktır.

Dünya Ticaret Örgütü üyeleri TBT'yi uygularken aşağıdaki gerekleri yerine getirmektedir:

- Uruguay Çok Taraflı Ticaret Müzakereleri ve Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (General Agreement on Tariffs and Trade -GATT) gereklerinin uygulanması,
- Uluslararası standartların ve uygunluk değerlendirme sisteminin küresel ticarete katkısının anlaşılması ve bu araçların küresel ticareti artıracak şekilde kullanılması,
- Bu kapsamda uluslararası standartların ve uygunluk değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesinin desteklenmesi,
- Ticarete teknik engel oluşturmayacak şekilde teknik düzenlemelere uyumlu standartlar geliştirilmesinin sağlanması,
- Temel güvenliğ konularında gerekli önlemlerin alınması,
- Ülkelerin ihracatının kalitesinin artırılması, insan ve bitki sağlığının

korunması, vb. temel alanlarında gerekenlerin yapılması ve bu esnada küresel ticareti kısıtlayacak şekilde hiçbir ülkeye ayrımcılık yapılmaması,

- Uluslararası standardizasyonun gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere transferi konusunda sağladığı katkının bilinmesi,
- Teknik düzenlemelerin, uluslararası standartların ve uygunluk değerlendirme sistemlerinin uygulanması konusunda gelişmekte olan ülkelerin yaşayabileceği sıkıntılarının farkında olunması ve bu konuda bu ülkelerin desteklenmesi.

Anlaşma, uluslararası standartların kabulü ile ihracat ve ithalat yapan ülkeler için dış ticareti kolaylaştırmayı ve ülkeler arasındaki teknik düzenleme, uygunluk değerlendirme ve standardizasyon alanlarındaki uygulama farklılıklarını gidermeyi amaçlamaktadır (WTO, 1994: 117-118).

TBT, ayrıca hükümetler, hükümet dışı yapılanmalar ve sanayiciler için ihtiyari standartların hazırlanması, kabulü ve uygulanması ile ilgili de uygulama yöntemi belirlemektedir. Bu uygulama yöntemini iki yüzden fazla standart kuruluşu uygulamaktadır. Anlaşma, standartlara uygun ürünlerin eşit ve adil olmasını öngörmektedir. Ülkeler arasında tanınma olması halinde bir kez denetlenecek ürünler DTÖ kuralları gereğince karşılıklı tanıma olmaması halinde hem çıkış hem varış ülkesinde denetime tabi olacaktır (WTO, 1994: 118). 15 Madde ve 3 Ek bölümden oluşan Anlaşma gereğince DTÖ üyeleri birer bildirim noktası belirleyecek ve bu şekilde ülkeler birbirlerinin uygulamaları hakkında bilgi sahibi olabileceklerdir. Bu kapsamda örneğin 2018 yılında 900 yeni veya değişen düzenleme ile ilgili bildirim yapılmıştır. Anlaşma hükümlerine göre teknik düzenlemeler, yerine getirilememesi risklerini dikkate alarak, meşru bir hedefi yerine getirmek için gerekenden daha fazla ticaret kısıtlayıcı olmayacaktır. Bu tür meşru hedefler, diğerlerinin yanı sıra; ulusal güvenlik gereksinimleri, aldatıcı uygulamaların önlenmesi, insan sağlığı veya güvenliği, hayvan veya bitki yaşamı veya sağlığı veya çevrenin korunmasıdır. Bu risklerin değerlendirilmesinde, ilgili unsurlar, diğer şeylerin yanı sıra; mevcut bilimsel ve teknik bilgiler, ilgili işleme teknolojisi veya ürünlerin amaçlanan son kullanımlarıdır.

Diğer üyelerin ticaretini önemli ölçüde etkileyebilecek bir teknik düzenleme hazırlayan, kabul eden veya uygulayan bir üye, başka bir üyenin talebi üzerine gerekçesini açıklamalıdır. Anlaşmada belirlenen meşru amaçlardan biri için ve ilgili uluslararası standartlara uygun olarak bir teknik düzenleme yapılırsa uluslararası ticarete teknik engel oluşturulmamalıdır. Üyeler, teknik düzenlemeleri mümkün olduğu kadar geniş bir çerçevede uyumlu hale getirmek amacıyla sahip oldukları ürünlere ait uluslararası standartlar hazırlanmasını sağlamalıdır. Ayrıca üyeler diğer üyelerin benzer teknik

düzenlemelerini kabul etmeli veya benzer düzenleme olmaması halinde kendi düzenlemeleri ile aynı amaca hizmet eden düzenlemeleri kabul etmelidir (WTO, 1994: 118-120).

Bir teknik düzenleme ticaret üzerinde önemli etkiye sahip ise ve bu konuda uluslararası standart bulunmuyor ise üyeler, teknik düzenlemelerini, uygulanmasından belirli bir süre önce duyurmalı, üyeleri düzenlemenin amacı ve kapsamı ile ilgili en erken zamanda bilgilendirmeli, talep gelmesi halinde düzenleme metnini üyeler ile paylaşmalı ve uluslararası standarda uyumlu olmayan bölümleri belirtmeli, ayırım yapmaksızın tüm diğer üyelerin düzenleme ile ilgili görüşlerini almalıdır (WTO, 1994: 118-120).

Anlaşma; sağlık, güvenlik ve çevre ile ilgili acil durumlarda yukarıdaki adımların farklı şekillerde uygulanmasına cevap vermektedir. Anlaşmaya göre ülkeler, istenmesi halinde özellikle gelişmekte olan ülkelere teknik düzenlemeler, ulusal standart kuruluşlarının kurulması, uluslararası standart kuruluşlarına katılım konularında danışmanlık yapar ve onların ulusal standart kuruluşlarını bu çalışmaları yapmaları için teşvik eder (WTO, 1994: 120). Aynı şekilde üyeler; düzenleyici kurumlar oluşturulması, teknik düzenlemeler ile uygunluk değerlendirme yapacak kuruluşlar oluşturulması, en iyi teknik düzenlemelerin oluşturulması için yöntemler önerilmesi konularında da diğer ülkelere danışmanlık yapar. Anlaşma gereğince üyeler gelişmekte olan ülkelere farklı ve olumlu muamele etmelidir. Üyeler, gelişmekte olan ülke üyelerin hem ulusal düzeyde hem de Anlaşma hükümleri çerçevesinde özel gelişim, finans ve ticaret ihtiyaçlarını dikkate almalı ve bu ihtiyaçlar çerçevesinde teknik düzenleme, standart ve uygunluk değerlendirme prosedürlerinin belirlenmesini sağlamalıdır. Bu dokümanların oluşumunda gelişmekte olan ülkelerin ihracatına teknik engel yaratılmamalıdır (WTO; 1994: 118). Üyeler, gelişmekte olan ülkelerin gelişim, finans ve ticaret ihtiyaçlarına uygun olmayan uluslararası standartları, teknik düzenlemeleri ve uygunluk değerlendirme prosedürlerini kullanamayacağını bilincinde olmalıdır (WTO: 1994, 128). Gelişmekte olan ülke üyeleri Anlaşma hükümlerinin yerine getirilmesi ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda hareket edilmesi konusunda sorunlar yaşamaktadır. Anlaşma hükümleri gereğince gelişmekte olan ülke üyeleri yaşadıkları bu sıkıntılar ile ilgili Ticarete Teknik Engeller Komitesi'ne başvuru yapabilmektedir. Komite, teknik düzenlemelerin, standartların ve uygunluk değerlendirme prosedürlerinin hazırlanması ve uygulanmasında bu sorunları, bu ülkelerin teknolojik gelişmelerini ve özellikle en az gelişmiş ülke üyelerini dikkate alır. Ticarete Teknik Engeller Komitesi gelişmekte olan ülkelere ulusal ve uluslararası düzeyde uygulanacak özel ve ayrıcalıklı muameleyi tetkik etmelidir (WTO, 1994: 130).

3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER STANDARDİZASYON STRATEJİSİ

Birleşmiş Milletler 24 Ekim 1945 tarihinde dünya barışını, güvenliğini korumak ve dünyada ekonomik, toplumsal ve kültürel bir işbirliği oluşturmak için kurulmuş uluslararası bir örgüttür. Birleşmiş Milletler, küresel ekonomi ile ilgili faaliyetlerini beş komisyon bünyesinde toplamaktadır. Bunlar; Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE), Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCAP), Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik Komisyonu (ECLAC), Afrika Ekonomik Komisyonu (ECA) ve Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCWA) bölgesel komisyonlarıdır.

Birleşmiş Milletler Avrupa coğrafyasının ticaret kapasitesinin artırılması ve standartlar ile ilgili politikalarını 1947 yılında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) tarafından kurulan Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) aracılığıyla takip etmektedir. Avrupa Birliği (AB), AB üyesi olmayan Güneydoğu Avrupa, Doğu ve Batı Avrupa, Bağımsız Devletler Topluluğu ve Kuzey Amerika Bölgesi'nde bulunan 56 üye ülkeyi bir araya getiren UNECE'nin amacı Pan-Avrupa'da ekonomik entegrasyonu teşvik etmektir. UNECE çatısı altında bu ülkeler ekonomik ve sektörel konularda diyalog ve işbirliğine dayalı faaliyetlerde bulunmaktadır.

Üye ülkeleri ve 70 civarı uluslararası organizasyon ile çok taraflı bir platform olan UNECE, sürdürülebilir gelişme ve ekonomik refahın sağlanması için çalışmakta ve bu amaç ile politika diyalogları geliştirilmesi, uluslararası mevzuat üzerinde müzakere yapılabilmesi, regülasyon ve kurallar geliştirilmesi, ekonomik ve teknik alanlarda iyi uygulamaların paylaşılması ve ülkelerin ekonomik anlamda teknik iş birlikleri oluşturması için faaliyetlerini yürütmektedir. UNECE, tüm bu faaliyetleri ile Birleşmiş Milletlerin amaç ve eylemlerini yaygınlaştırma ve etkinleştirme amacını gütmektedir.

UNECE ticaretin temel taşı olan mevzuat ve standartlar üzerine yaptığı çalışmalar ile üye ülkelerde farklı regülasyonların ve tarifelerin uygulanmasını önlemekte ve bu sayede ticarete teknik engellerin azaltılarak ticaretin kolaylaştırılmasını sağlamaktadır. Aynı şekilde UNECE'nin mevzuat ve standardizasyon alanında uyguladığı entegre politikaları ülkelerin ticari anlamda entegrasyonunu sağlamakta ve 2030 Vizyonunda belirtilen sürdürülebilir gelişime katkıda bulunmaktadır.

Dünya nüfusunun % 20'sine denk gelen bir bölgede faaliyet gösteren UNECE; çevre, ulaşım, istatistik, ekonomik işbirliği ve entegrasyon, sürdürülebilir enerji, ticaretin kolaylaştırılması, orman ve kereste, iskan ve arazi yönetimi, nüfus, tarım kalite standartları, mevzuat işbirliği ve standardizasyon politikaları alanlarında bölge içerisinde ve dışarısında uluslararası işbirlikleri

oluşturulması için kurallar belirlemede, teknik bilgi paylaşımı sağlamakta, standartlar ve konvansiyonlar aracılığıyla ticaret hacminin geliştirilmesine katkı sağlamaya çalışmaktadır.

UNECE'nin bu faaliyetleri sektörel komiteler ve yönetim komiteleri ile takip edilmektedir. UNECE Ticaret Komitesi, bölgedeki ticari ve ekonomik işbirliğinin artırılması için üye ölkeler arasında yakın ekonomik ilişkiler geliştirilmesi ve ölkeler ekonomilerinin küresel ekonomi ile entegrasyonunun güçlendirilmesi üzerine politika tavsiyeleri geliştirmekte ve küresel ticarete kullanılmak üzere standartların geliştirilmesini ve ölkelerin bu standartları uygulamaları için onlara danışmanlık yapılmasını üstlenmektedir. Ticaret Komitesi aynı zamanda ticaretin desteklenmesi için yasal ve yönetim altyapısının oluşturulması için yöntem önerilerinde bulunmakta ticaretin kolaylaştırılması için teknik düzenlemelerin ve standardizasyon politikalarının uyumu için çeşitli çalışmalar yürütmektedir. UNECE Ticaret Komitesi, ölkeler arasında ağlar oluşturulması ile ticarete yön vermekte ve geçiş sürecindeki ölkelere özel uygulamalar geliştirmektedir.

UNECE'nin standardizasyon politikalarını oluşturan ve takip eden yönetim organı Ticaret Kapasitesi ve Standartlar Yönetim Kurulu'dur. Bu yönetim komitesinin altında Mevzuat İşbirliği ve Standardizasyon Politikaları ile Tarım Kalite Standartları çalışma grupları bulunmaktadır. Tarım Kalite Standartları çalışma grubu; taze meyve ve sebze, kuru ve kurutulmuş ürünler, et ve tohum patates alt sektörlerinde çalışmalarını yürütmektedir.

Mevzuat İşbirliği ve Standardizasyon Politikaları Çalışma Grubu (UNECE Working Party on Regulatory Cooperation and Standardization Policies-WP.6), hükümetler, düzenleyici kurumlar, standart kuruluşları, özel sektör gibi tüm paydaşlara açık bir platformdur. Mevzuat İşbirliği ve Standardizasyon Politikaları Çalışma Grubu, ticarete teknik engellerin önlenmesi, tüketici ve çalışanların sağlık ve güvenliği ile çevrenin korunması amacıyla düzenleyici politikalar geliştirilmesi için çalışmaktadır. Bu amaçlara ulaşmak için öneriler geliştirmekte, sektörel girişimler başlatmakta ve kapasite geliştirme yönünde planlamalar yapmaktadır. Önceki çalışmalarına bakıldığında çalışma grubunun yürüttüğü mevzuat ve standardizasyon çalışmalarının bölgede ticaretin kolaylaştırılması ve teknik engellerin azaltılması yönünde olduğu görölmektedir. Çalışma grubu, inovatif çalışmaları destekleyerek bölgenin rekabet gücünü artırmıştır.

Tarım Kalite Standartları Çalışma Grubu (UNECE Working Party on Agricultural Quality Standards-WP.7), ticaretin kolaylaştırılması için tarım kalite standartları, tarım alanı ile ilgili tavsiyeler hazırlanması, uluslararası uzlaşı ile tarım ürünleri için ticari kalite standartları geliştirilmesi ve bu

dokümanların uygulanmasının sağlanması için çalışmalarını sürdürmektedir. Çalışma Grubu, taze meyve ve sebze, kuru ve kurutulmuş ürünler, et, tohum patates, yumurta ve yumurta ürünleri gibi çok geniş alanda standartların hazırlanması için çalışmaktadır ve şu ana kadar bu alanda 100'den fazla standardın uyumlaştırılmasını sağlamıştır. UNECE, standardizasyon faaliyetlerini Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), hükümetler, uluslararası kurumlar, özel sektör vb. ile koordineli çalışarak DTÖ kural ve ilkeleri ve Gıda Kodeksi çerçevesinde geliştirmekte, ulusal standartların bölgede uygulanması, sanayi ve ticaret pratikleri oluşturulması ve yeni standartlar geliştirilmesi için çalışmaktadır. UNECE, OECD ile de koordineli çalışarak standartlarının uluslararası geçerliliği olması için çalışmaktadır. Standardizasyon çalışmaları yanında UNECE, kalite kontrol prosedürleri hazırlayarak kalite uygunluk değerlendirme belgelendirmesi yapılmasına zemin oluşturmaktadır. UNECE, tarım alanında tedarik zinciri kapsamında daha kaliteli ürünler geliştirilmesini sağlamak, gıda atıklarını azaltmak ve iyi uygulamaları paylaşmak amacıyla standardizasyon faaliyetlerini geliştirme amacıyla hükümetler başta olmak üzere ilgili paydaşlar için seminer, çalıştay ve eğitimler düzenlemektedir.

Standardizasyon çalışma grupları, Birleşmiş Milletlerin hedeflerini ve 2030 Vizyonunu gerçekleştirmek için standardizasyon politikaları oluşturmaktadır. UNECE'nin standardizasyon stratejisi, Avrupa Birliği ve DTÖ'nün Ticarete Teknik Engeller Anlaşması paralelinde kaliteli ve bölgenin ekonomik gücünü artıracak ihtiyari standartlar hazırlanmasının sağlanması ve bu standartların kullanımının teşvik edilmesi çerçevesinde şekillenmektedir. UNECE diğer ekonomik örgütlenmeler ile de düzenleyici işbirlikleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda UNECE, standardizasyon stratejisini 1970'den bu yana oluşturulan 18 Tavsiye Kararı ile belirlemiştir. Düzenleyici görevi olan bu Tavsiye Kararları ihtiyari olmalarına rağmen DTÖ ve AB tarafından iyi uygulama örnekleri olarak kullanılmakta ve UNECE üye ülkeleri tarafından da geniş uygulama alanı bulmaktadır.

UNECE bu kararları bir dokümanda toplayarak ECE/TRADE/379/Rev.1 Mevzuat İşbirliği ve Standardizasyon Politikaları Tavsiye Kararları dokümanını yayınlamıştır. Standartlara Atıflar Tavsiye Kararı (Tavsiye Kararı D), son olarak 2013 yılında revize edilmiştir. Bu karar kamu otoritelerini politika belirleme ve mevzuat çalışmalarında uluslararası, bölgesel ve ulusal standart kullanımına teşvik etme amacını gütmektedir. Tavsiye Kararında teknik düzenlemelerde standartlara atıf yapılması ile ilgili çeşitli yöntemler verilerek üye ülkelerin kamu politikaları oluşturulurken standartları kullanmaları ve düzenleyici dokümanlarında standartlara atıf yapılması sağlanmak istenmektedir (UNECE, 2017: 11-12).

Sürdürülebilir Gelişim için Standartlar ve Regülasyonlar Tavsiye Kararı (Tavsiye Kararı T), 2017 yılında uyumlaştırılmıştır ve Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir gelişim hedeflerinin uygulanması amacıyla düzenleyici kurumlar için iyi uygulama pratikleri içeren ve düzenleyici prosesleri belirleyen karardır. Bu Tavsiye Kararı, düzenleyici kurumların düzenleme gerekleri, uygunluk değerlendirme ve gözetim ile ilgili risk tabanlı düzenleyici sistemler geliştirmelerini önermektedir (UNECE, 2017: 11-12). Bu önerinin amacı sürdürülebilir gelişim hedeflerini olumsuz yönde etkileyecek risklerin belirlenmesi ve hedeflere ulaşımın engellenmemesidir.

2016 yılında revize edilen Uygunluk Değerlendirme Alanında Uluslararası Anlaşmalar (Tavsiye Kararı F) ve Uygunluk Değerlendirme Sonuçlarının Kabulü (Tavsiye Kararı G) güvenlik ve kamu sağlığı hususunda onaylanmamış uygunluk değerlendirme prosedürlerindeki çakışmaların önlenerek ve uygunluk değerlendirme prosesleri ile ilgili anlaşmalar yapılarak ticaretin kolaylaştırılmasını amaçlamaktadır (UNECE, 2017: 15-17).

Metodolojik Çalışmalar ve Eğitim Tavsiye Kararı (Tavsiye Kararı I) 2012 yılında revize edilmiş UNECE'nin eğitim politikaları ile ilgili tavsiyelerini içeren karardır. Karar, üniversitelerin ve araştırma merkezlerinin standardizasyon çalışmalarının artırılmasını ve standardizasyonun okul müfredatına alınmasını öngörmektedir. UNECE bu kararda 15 eğitim modelinin bulunduğu koleksiyonu ve eğitim dokümanlarını üye ülkeler ile paylaşmaktadır. Bu koleksiyon, mesleki öğrenimde hali hazırda kullanılmaktadır ve yükseköğretimde de standardizasyon ile ilgili genel bilgilendirme ve gerekirse ileri aşamada müfredata alınabilecek düzeydedir (UNECE, 2017: 21).

Tavsiye Kararları P ve R (Düzenleyici Çerçeve ve Kriz Yönetimi ve Düzenleyici Çerçeve ve Riskin Yönetimi), standardizasyon ve teknik düzenlemelerin etkinliğini artırmak üzere risk yönetim sistemlerinin nasıl düzenlenebileceği hususunda üye ülkelere öneriler sunmakta ve ülkeleri düzenleyici dokümanların etkinliğinin artırılması ve mevzuat ile ilgili olası risklerin önlenmesi konusunda bilgilendirmektedir (UNECE, 2017: 39-47). Çalışma Grubu, iyi uygulama pratiklerinin yer aldığı ve risk yönetim sistemleri ile ilgili önerilerin bulunduğu Mevzuat Çerçevesinde Risk Yönetimi: Risklerin Daha İyi Yönetimi (ECE/TRADE/390) dokümanında bu Tavsiye Kararı ile ilgili detaylı raporunu paylaşmaktadır.

4. AVRUPA BİRLİğİ STANDARDİZASYON STRATEJİSİ

Avrupa kıtasının siyasi ve ekonomik örgütlenmesi olarak Avrupa Birliği (AB), standardizasyonu Avrupa'nın rekabet edebilirliğinin artırılması ve

AB Tek Pazar hedeflerine ulaşılması için önemli bir rol olarak görmektedir. Avrupa standart kuruluşları olan Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN), Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (CENELEC) ve Avrupa Telekomünikasyon Standartlar Enstitüsü (ETSI) Avrupa standardizasyonun temel aktörlerindedir. CEN ve CENELEC dünyada faaliyet göstermekte olan bölgesel standart kuruluşları arasında en etkili olan standart kuruluşlarındandır. CEN ve CENELEC, gerek üye olan kuruluşların ülkelerinin ekonomik gücü gerekse AB'nin siyasi etkinliği sayesinde sadece Avrupa standardizasyon sistemi üzerinde değil dünya standardizasyonu üzerinde de önemli bir güce sahiptir. CEN ve CENELEC, üye standart kuruluşlarının DTÖ prensipleri paralelinde hazırlanan ilke ve prensiplere uymasını istemekte ve aday standart kuruluşlarının standardizasyon sistemlerini bu ilke ve prensipler çerçevesinde yürütüp yürütmediğini denetlemektedir.

CEN ve CENELEC, DTÖ standardizasyon prensipleri çerçevesinde Avrupa standardizasyonunun kurallarını belirlemekte ve CEN-CENELEC Kılavuz 22-Organizasyon Yapısı ve Üyelik Kriterlerinin Değerlendirilmesi için Süreçler Kılavuzu ile üyelerin yapılarının nasıl olması gerektiğini ve üyelik kriterleri doğrultusunda yapılacak tetkikin prosedürlerini belirlemektedir. DTÖ, standardizasyon faaliyetlerinin temel prensiplerini; şeffaflık, açıklık, tarafsızlık ve uzlaşma, etkinlik ve uygunluk ve gelişim boyutu olarak belirlemiştir. CEN ve CENELEC ise bu prensipleri; şeffaflık, açıklık ve gelişim, tarafsızlık ve uzlaşma, etkinlik, uyumluluk, elverişlilik ve istikrar olarak formüle etmiş ve ilgili Kılavuzda üye kuruluşların organizasyon yapılarını ve standardizasyon faaliyetlerini bu ilkeler çerçevesinde gerçekleştirmesini öngörmüştür. Bu kriterleri sağlamayan kuruluşlar Avrupa standart kuruluşlarına üye olarak kabul edilmemektedir. Üye kuruluşların da üyeliklerinin devamlılığı bu kriterleri sürdürülebilir şekilde gerçekleştirmelerine bağlı kılınmıştır.

Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu aracılığıyla daha iyi regülasyonu destekleyeceği ve Avrupa'nın küresel rekabet gücünü artıracığı için Avrupa standart kuruluşları tarafından yürütülmekte olan standardizasyon faaliyetlerini yakından izlemekte ve etkin standardizasyon politikası ile sistemi yönlendirmektedir. AB'nin standardizasyon stratejisi Avrupa standardizasyon prensipleri ve üç temel doküman üzerinde yükselmektedir. Bu dokümanlar; Standardizasyon Ortak Girişimi, Avrupa Standardizasyon Tüzüğü ve Avrupa Standardizasyon Gündemidir.

4.1. Avrupa Birliği Standardizasyon Ortak Girişimi

Avrupa Komisyonu, Avrupa standardizasyon sisteminin; pazar ihtiyaçlarına uygun ve hızlı cevap verebilen, Avrupa'nın rekabet gücünün artırılmasını destekleyen, ekonomik gelişmelere uyum sağlayan, dijital dönüşümü takip eden ve hızla gelişmekte olan hizmet sektörünün ihtiyaçlarına cevap

veren bir sistem olması amacını gütmektedir. Avrupa Tek Pazar Stratejisinin desteklenmesi ve Avrupa standardizasyon sisteminin yukarıda sayılan unsurlar çerçevesinde etkin işleminin sağlanması için Standardizasyon Ortak Girişimi (Joint Initiative on Standardization-JIS) imzalanmıştır. Standardizasyon Ortak Girişiminin tarafları; AB üye ülkeleri, EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Birliği) üyeleri, Avrupa Standart Kuruluşları, Ulusal Standart Kuruluşları, Avrupa sanayici ve KOBİ'leri, ticaret birlikleri, tüketiciler ve sosyal paydaşlardır.

Standardizasyon Ortak Girişimi, Avrupa Birliğinin Tek Pazar hedefleri doğrultusunda; standartların piyasayı desteklemesi ile malların ve hizmetlerin serbest dolaşımının artırıldığı daha etkin bir pazar oluşturulması, Avrupa'nın ekonomik büyümesine katkı sağlanması ve istihdamın artırılması için oluşturulmuş bir strateji belgesidir. 13 Haziran 2016 tarihinde yürürlüğe giren Standardizasyon Ortak Girişimi, Avrupa standardizasyon sisteminin etkinliğini artırarak ve çeşitli eylemler ortaya koyarak standardizasyon faaliyetleri aracılığıyla Avrupa genelinde teknolojinin desteklenmesini ve inovatif çalışmaların artırılmasını, KOBİ'lerin desteklenmesini, uluslararası ticarette Avrupa şirketlerinin rekabet gücünün ve etkinliğinin artırılmasını, tüketicilerin ve toplumun korunmasını amaçlamaktadır. Avrupa genelinde kamu alımlarında kullanılan mevzuatın etkinliğinin artırılması özellikle Yeni Yaklaşım Direktiflerinin ve AB mevzuatının atf yaptığı standartların hazırlanması ve standartlar aracılığıyla bölgesel ticaretin etkinliğinin artırılması Standardizasyon Ortak Girişiminin öne çıkardığı hususlardandır (EU, 2016: 2-5).

Girişim, dijital gelişimin Avrupa'ya tam anlamıyla aktarılabilmesi için Avrupa Dijital Tek Pazarı oluşturulması ve bu kapsamda standardizasyon faaliyetleri yürütülmesini öngörmekte standartların piyasa ihtiyaçlarına göre ve ihtiyari olarak hazırlanmalarını ve iş ortaklıkları oluşturulması için standardizasyon faaliyetlerinin kullanılmasını belirtmektedir (EU, 2016: 8). Standartların AB politikaları göz önünde bulundurularak hazırlanması gerektiğini ifade eden Standardizasyon Ortak Girişimi, standartların toplumun sağlık ve güvenliğini, ekonomik, sosyal ve çevresel sosyal refahını artırmaya katkı sağlaması gerektiğini ifade etmektedir (EU, 2016: 7).

Standardizasyon alanında AB'nin beklentilerini ortaya koyan doküman, standartların Avrupa'nın ekonomik rekabet gücünün artırılması için küresel piyasalara girişlerin kolaylaşmasına katkı sağlayacak şekilde standardizasyon faaliyetleri yürütülmesini öngörmektedir. Standardizasyon Ortak Girişimi ile yukarıda belirlenen esaslar çerçevesinde standardizasyon sisteminin etkinliğinin artırılması, standardizasyon sisteminin daha hızlı ve piyasanın ihtiyacına uygun hale getirilmesi için bazı öncelikler

belirlemektedir. İlk öncelik olarak belirlenen eğitim ve farkındalık çalışmaları AB ve EFTA üye ülkelerinde standartların ekonomik ve sosyo ekonomik etkilerinin araştırılmasını öngörmekte ve inovasyon ve Ar-Ge faaliyetlerinin standardizasyon faaliyetleri ile koordineli yürütülmesini belirlemektedir (EU, 2016: 10-11).

Standardizasyon Ortak Girişiminin ikinci önceliği standardizasyon alanında işbirliği ve koordinasyonun artırılması ve kaliteli, kullanıcı dostu ve ihtiyaçlara hızlı cevap veren Avrupa Standartları ile şeffaflık ve katılımın artırılmasıdır (EU, 2016: 11). Bu önceliklerde 1025/2012 sayılı Avrupa Standardizasyon Tüzüğü'nün etkin bir şekilde uygulanmasını da öngören girişim, standart hazırlama faaliyetlerinde ilgili paydaşlar ile işbirliği sağlamasının yanı sıra standartların sayılan bu özelliklerinin gerçekleştirilmesini de sağlayacaktır. Bu alan ile ilgili yürütülmesi planlanan faaliyetlerin başında teknik niteliği yüksek ve piyasa beklentilerine cevap veren standartlar hazırlanması için ulusal seviyede standart hazırlama çalışmalarına katılımın artırılması, standartların piyasaya uygunluğu ile ilgili fizibilite çalışmaları yapılması gelmektedir. Avrupa Komisyonu, bu öncelik ile ilgili bir pilot proje yürütülerek kamu alımlarında standartların kullanımının artırılmasını ve standartların Kamu Alımları Direktifi ile daha uyumlu hale getirilmesini planlamaktadır.

Standardizasyon Ortak Girişiminin bir diğer önceliği rekabet edebilirliğin artırılması ve standardizasyonda uluslararası boyutun etkin işletilmesidir. Standardizasyonda uluslararası etkinliğin sağlanması Avrupa sanayisinin küresel rekabet gücünü artıracak ve Avrupa şirketlerinin küresel piyasalara girişini kolaylaştıracaktır. Avrupa Komisyonu bu öncelik ile ilgili özellikle hizmet alanında etkin standartlar hazırlanmasını öngörmekte ve hizmet standartlarının uygulanmasını artırmayı amaçlamaktadır. Avrupa sanayisinin dijital gücünün artırılması, bu öncelik ile ilgili yürütülmesi planlanan bir diğer çalışmadır. AB, dijital gelişim doğrultusunda standartlar hazırlanarak AB'nin teknolojik gelişimine katkıda bulunulmasını ve bu sayede Avrupa'nın teknolojik ve dijital rekabet gücünün artırılmasını amaçlamaktadır. Rekabet edebilirliğin artırılması ve standardizasyonda uluslararası boyutun etkin işletilmesi önceliği ile ilgili yapılması öngörülen pilot proje Avrupa KOBİ'leri ve sosyal paydaşlarının uluslararası standardizasyon faaliyetlerinde temsililerinin artırılmasıdır (EU, 2016: 13-15).

4.2. Avrupa Standardizasyon Tüzüğü

Avrupa Birliği'nin, Avrupa standardizasyon sistemini yönlendirdiği bir başka strateji dokümanı da 1025/2012 sayılı Avrupa Standardizasyon Tüzüğüdür. Avrupa Komisyonu, standardizasyon sistemini 98/34 Sayılı Teknik Düzenlemeler ve Standartlar Direktifi ile koordine ederken 25

Ekim 2012 tarihinde 1025/2012 sayılı Avrupa Standardizasyon Tüzüğü'nün yayınlanması ile sistemde daha kapsamlı bir düzenlemeye gidilmiştir. Avrupa Standardizasyon Tüzüğü; AB, Avrupa standart kuruluşları, ulusal standart kuruluşları ve üye ülkeler arasındaki koordinasyon ve işbirliğini düzenlerken Avrupa standartlarının AB mevzuatı ve politikalarını destekleyecek şekilde hazırlanmasının da çerçevesini belirlemektedir.

Avrupa Komisyonu, 1025/2012 sayılı Avrupa Standardizasyon Tüzüğü'nde standardizasyonu; Avrupa sanayisi ve ekonomisi için önemli bir araç olarak görmekte, standartları da tüketicileri ve çevreyi koruyan, dijital dönüşümü destekleyen, erişebilirlik ve karşılıklı işlerlik sağlayan önemli ekonomik unsurlar olarak tanımlamaktadır. Tüzük, Avrupa standart sisteminin Avrupa 2020 Stratejisine paralel olarak sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeyi desteklemesi gerektiğini vurgulamakta ve standartların piyasa beklentilerine uygun ve etkin olmaları ve gelişmekte olan yeni alanlar üzerindeki çalışmaları desteklemesi gerektiğini ifade etmektedir. Tüzük, AB politikalarının ve bu politikalar doğrultusunda hazırlanacak standartların, çevre, iklim değişikliği, vb. kaygıları esas alarak oluşturulması, KOBİ'lerin ihtiyaçlarının esas alınması, zayıf paydaşlar ve engellilerin beklentilerinin standartlar hazırlanırken dikkate alınması gerekliliğini ifade etmekte ve Avrupa standardizasyon sisteminin, AB mevzuatını desteklemesi gerektiğini belirtmektedir.

Kamu kuruluşlarının teknik spesifikasyonları kullanması gerektiği belirtilen Tüzük, bilişim sektörüne yönelik düzenlemeler de getirmekte ve Avrupa'nın rekabet edebilirlik ve inovasyon mevzuatına uyumun sağlanması konusunda yapılması gerekenleri belirlemektedir. Tüzük hükümleri gereğince Avrupa standartları özellikle mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını destekleyecek şekilde hazırlanmalı, iletişim araçlarının ve teknolojik gelişimin önünü açacak şekilde hazırlanmalı ve inovatif çalışmaları kolaylaştırarak işletmelerin rekabet gücünün artırılmasına katkıda bulunmalıdır (EC, 2012).

Standardizasyonun meşruluğuyla ilgili tüm paydaşların katılımına bağlıdır. Bu kapsamda kamu, sanayi, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ'ler) de dâhil olmak üzere ilgili tüm paydaşların ulusal ve Avrupa standardizasyon sürecine orantılı şekilde katılması önemlidir. Tüzük, ulusal standart kuruluşlarının ilgili tüm paydaşların katılımını teşvik etme gerekliliğini düzenlemektedir (EC, 2012: 12).

Standartlar, küresel ticaret üzerinde ve yeni pazarlar oluşturulmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu anlamda Tüzük; Birliğin, Avrupa standardizasyon kuruluşları ve uluslararası standardizasyon kuruluşları arasında işbirliğini teşvik etmesi gerektiğini belirtmekte ve Avrupa standardizasyon sisteminin

uluslararası standardizasyonda etkinliğinin artırılmasının Avrupa sanayinin küresel rekabet gücünü artıracakını belirtmektedir. Tüzük gelişmekte olan ülkeler ve özel forum ve konsorsiyumlar ile çalışmalarını da bir çerçeveye oturtmaktadır. Avrupa Birliği, Avrupa'nın rekabet gücünün artırılması için gerekli tüm çalışmalarını yapılmasını öngörmektedir.

Tüzük, yukarıda genel çerçevesi verilen kapsamı belirledikten sonra *Şeffaflık ve Paydaşların Katılımını* düzenlemektedir. Standardizasyonun önemli ilkelerinden olan şeffaflık ilkesi, Tüzükte standart kuruluşlarının çalışma programı, doküman ve standartların şeffaflığı çerçevesinde ele alınmakta, bu bölümde ayrıca ilgili paydaşların Avrupa standartlarının hazırlanma süreçlerine katılımı ve KOBİ'lerin standartlara erişimi düzenlenmektedir (EC, 2012: 20-21).

Tüzüğün *Birlik Mevzuatını ve Politikalarını Destekleyen Avrupa Standartları ve Avrupa Standardizasyon Dokümanları* bölümünde; standardizasyona ilişkin yıllık AB çalışma programı oluşturulması, standart sistemine yönelik taleplerin belirlenmesi ve karşılanması, uyumlaştırılmış standartlara yapılacak itirazlar, araştırma kuruluşları gibi paydaşlar ile işbirliği, bu paydaşların bilgilendirilmesi gibi hususlarda planlama yapılmaktadır (EC, 2012: 22-23).

BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) Teknik Şartnameleri bölümü bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü ile ilgili düzenleme yapmakta ve BİT teknik şartnamelerinin belirlenmesi ve kamu ihalelerinde BİT teknik şartnamelerinin kullanımı ile ilgili genel hususları düzenlenmektedir (EC, 2012: 23-24).

Avrupa Standardizasyonunun Finansmanı bölümünde; standart kuruluşlarının ve diğer AB kuruluşlarının Birlik tarafından finansmanı ve bu finansman ile ilgili düzenlemeler, standart sisteminin ekonomik yönetimi ve Birliğin mali çıkarlarının korunması hususları düzenlenmektedir (EC, 2012: 24-25).

Tüzüğün revize edilmesi ile ulaşılması planlanan amaçlar; Avrupa Komisyonu tarafından talep edilen standartların hızlı hazırlanmasının sağlanması, Avrupa standardizasyon sisteminin hizmet sektörü gibi önemli sektörleri de kapsayacak şekilde kapsamının genişletilmesi, standardizasyon süreçlerinde etkinliğin artırılması ve standartların politika aracı olarak kullanımının sağlanması, bilgi ve iletişim teknolojileri standardizasyonunun etkin kullanılması, Yeni Yaklaşım Mevzuatının uyumunun etkinleştirilmesi ve standardizasyon faaliyetlerinin finansmanının yasal çerçevesinin güçlendirilmesidir.

4.3. Avrupa Standardizasyon Gündemi

Avrupa Komisyonunun standardizasyon ile ilgili bir diğer anahtar dokümanı Avrupa Standardizasyon Gündemidir. Gündem, Tüzük gibi yasal çerçeveye sahip olmamakla beraber Avrupa standardizasyon politikası ve bağlı eylemleri ile ilgili temel kılavuz niteliğindedir. Gündemin orijinal versiyonu Avrupa Konseyinin 1999 yılında Avrupa Komisyonuna gönderdiği taleptir. Avrupa Konseyi bu talebinde standardizasyon sisteminin etkin ve Yeni Yaklaşım mevzuatını destekleyecek şekilde işleme gerektiğini belirtmekte üye ülkelerin sisteme etkin katılımını talep etmektedir. Konsey, Avrupa standart kuruluşlarının AB mevzuatı ile ilgili standardizasyon süreçlerinin izlenmesi ve gerekli raporlamaların bu kuruluşlar tarafından yapılmasını istemektedir. Avrupa Standardizasyon Gündemi 2003 yılında yayınlanmış 2009 ve 2011 yıllarında revize edilmiştir. Gündemin ikinci revizyonu; Avrupa Komisyonunun 2011 yılında yayınladığı Avrupa Standartları Stratejik Vizyonunun (EC, 2011) eylemlerini ve 1025/2012 sayılı Avrupa Standardizasyon Tüzüğü'nün gereklerini Gündeme yansıtmak amacıyla yapılmıştır.

Avrupa Standardizasyon Gündemi ile standardizasyon alanında AB çalışanlarına, AB üye ülkelere ve standardizasyon paydaşlarına danışmanlık yapılması, AB üye ülkelerinin, Komisyonun Avrupa standardizasyon politikasını anlamalarına yardımcı olunması ve AB politika ve mevzuatında Avrupa standartlarının kullanımı mekanizması hakkında ülkelerin bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. Böylece standardizasyonun paydaşlarının AB politikaları ve Avrupa Komisyonunun standardizasyon alanındaki çalışmaları ve süreçleri ile ilgili bilgi sahibi olmaları ve AB çalışanlarının AB politikaları belirlenirken ve uygulanırken Avrupa standartlarını dikkate almaları ile AB mevzuatının Avrupa standart sistemi ile koordineli çalışması sağlanacaktır. Avrupa Komisyonuna göre bu çalışma sistemi standardizasyon sisteminin şeffaflığını artıracak ve AB standardizasyon politikalarına erişime katkıda bulunacaktır.

Avrupa Standardizasyon Gündeminin birinci bölümü; standardizasyon sisteminin aktörlerini tanımlamakta, Avrupa Komisyonunun talep ettiği standartların hazırlanması ile ilgili mekanizmaları düzenlemekte ve Avrupa standart kuruluşlarının rol ve sorumluluklarını belirtmektedir. Gündem, kamu otoriteleri, üye ülkeler, Avrupa Standart Kuruluşları ve Avrupa Komisyonu gibi sistemin tüm paydaşlarına yönelik düzenlemeler içermektedir. Gündem; Avrupa standartlarının piyasa ihtiyaçları doğrultusunda, kamu yararı göz önünde bulundurularak, şeffaflık ilkesi çerçevesinde ilgili paydaşların katılımı ve uzlaşısı ile hazırlanması gerektiğini belirtmekte ve Avrupa mevzuatının atıf yaptığı standartların hazırlanması uygulamalarını düzenlemektedir (EC, Part 1, 2015).

Gündemin ikinci bölümünde, AB politika gerekleri doğrultusunda Avrupa Komisyonunun hazırlanmasını istediği standartların Avrupa Standart Kuruluşlarına iletilmesi ve bu standartların hazırlanması uygulamaları düzenlenmektedir. Gündemin bu bölümü Komisyon çalışanlarına standartların hazırlanması, Komisyon taleplerinin iletilmesi, standartların uygulanması ile ilgili süreçler ile ilgili bilgi vermektedir. İkinci bölüm aynı zamanda 1025/2012 sayılı Avrupa Standardizasyon Tüzüğü gereklerine uygun olarak standardizasyon süreçlerinde üye ülkelerin ve ilgili tüm paydaşların görüşlerinin alınmasını düzenlemektedir (EC, Part 2, 2015).

Gündemin üçüncü bölümü, diğer bölümlerdeki uygulama ve prensipler doğrultusunda standartların etkin, kaliteli ve hızlı hazırlanması gereklerini düzenlemekte ve planlama, raporlama ve takip sistemleri ile standardizasyon süreçlerinin etkinliğinin artırılmasını öngörmektedir. Gündem ayrıca sistemin şeffaflığının artırılması için standart iş programlarına ulaşılabilmesini ve sistemin etkinliğinin artırılması için KOBİ dostu standartlar hazırlanması gerekliliğini belirtmektedir (EC, Part 3, 2015).

Gündem ayrıca AB mevzuatının atıf yaptığı standartların (harmonize standartlar) rolünü ve mevzuat açısından önemini de anlatmakta ve ürünler için ana unsurları tanımlamaktadır. Avrupa Tek Pazarı Mevzuatı, Avrupa pazarındaki ürünlerin güvenlik ve çevre gereklerini belirlemekte ve bu ürünlerin teknik engel oluşturmadan Avrupa pazarında serbest dolaşımı ile ilgili kuralları ortaya koymaktadır. Avrupa Komisyonu, standardizasyon, akreditasyon, uygunluk değerlendirme, piyasa gözetimi ve metrolojiyi Avrupa ürün pazarının ana unsurları olarak belirtmektedir.

Avrupa Standardizasyon Gündemi, genel olarak Avrupa standartlarının ve Avrupa standardizasyon sisteminin AB çalışanları, üye ülkeler ve standardizasyon paydaşlarına tanıtıldığı kılavuz doküman olarak nitelendirilebilir. Standardizasyon Ortak Girişimi ve Standardizasyon Tüzüğü, Avrupa standardizasyon sisteminin etkinliğini ve bu sistemdeki işbirliğini artırmaya çalışırken Gündem, sistemi tanıtıcı rolüyle öne çıkmaktadır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yönetişim formülü altında özel sektörün faaliyetlerinin geliştirilmesi ile ekonomik verimliliğin artırılması için çalışan küresel karar aktörleri yıllar bazında artan ekonomik hacmi nedeniyle standardizasyon alanında politikalar belirlemeye başlamıştır. Bu kapsamda Dünya Ticaret Örgütü, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği, standardizasyon sisteminin verimliliğinin artırılması ile küresel ticarete katkı sağlanması için kamu politikalarının nasıl olacağına dair yönlendirme yapmaktadır.

Dünya Ticaret Örgütü, yönetim araçlarını çok taraflı ticaretin serbestleştirilmesi ve küresel ticaretin kolaylaştırılarak hacminin artırılması için kullanmaktadır. DTÖ, belirlediği standardizasyon prensiplerinin dünya genelinde uygulamasını sağlayarak standardizasyon sisteminin etkinliğini artırmaya çalışmaktadır. Standardizasyon sisteminin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması, standartlardan etkilenen birçok sektörün ekonomik kârlılığına katkı sağlayacaktır. Küresel ticaretin gelişmesini sağlayacak bu katkı özel sektörün ve gelişmiş ülkelerin ekonomik büyümelerine destek olacaktır. DTÖ, TBT Anlaşması ile uluslararası ticarete mevzuat ve uygulama birliği sağlanmasını amaçlamaktadır. Standartların ve teknik düzenlemelerin oluşturduğu kurallar bütününün tüm ülkelerde uyumlu olması amacı güden DTÖ böylece küresel ticaretin kolaylaştırılmasını ve ticaret hacminin artırılmasını amaçlamaktadır. TBT ile uluslararası standartların ve uygunluk değerlendirme sisteminin küresel ticarete katkısının anlaşılması ve bu araçların küresel ticareti artıracak şekilde kullanılması, uluslararası standartların ve uygunluk değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesinin desteklenmesi ve ticarete teknik engel oluşturmayacak şekilde teknik düzenlemelere uyumlu standartlar geliştirilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Anlaşma ile ticarete teknik engellerin ve tarifelerin azaltılması amaçlanırken temel güvenlik konularında gerekli önlemlerin alınması, ihracatın kalitesinin artırılması, insan ve bitki sağlığının korunması gibi temel alanlarda gerekenlerin yapılması ve bu esnada küresel ticareti kısıtlayacak şekilde hiçbir ülkeye ayrımcılık yapılmaması hedeflenmektedir. TBT, uluslararası standardizasyonun gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere transferi konusunda da katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu anlamda teknik düzenlemelerin, uluslararası standartların ve uygunluk değerlendirme sistemlerinin uygulanması konusunda gelişmekte olan ülkelerin yaşayabileceği sıkıntılarının farkında olunması ve bu konuda bu ülkelerin desteklenmesi için mekanizmalar belirlenmektedir. TBT ile teknoloji ve inovasyonun yaygınlaştırılması, uluslararası ticarete işlem birliği sağlanması, sanayicilere uluslararası ithalat ve ihracat işlemlerinde kolaylık sağlanması hedeflenmektedir. Gelişmekte olan ülkelere çeşitli mekanizmalar ile destek olunmasını öngören TBT aslında gelişmekte olan ülkelere ve gelişmiş ülke sanayisine büyük katkı sağlayacak ekonomik araçlar sunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Yönetişim Modeli, ekonomik kalkınmanın sağlanması için özel sektörün desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır. UNECE, ticaretin temeli olan mevzuat ve standartlar üzerine yaptığı çalışmalar ile üyesi ülkelere farklı regülasyonların ve tarifelerin uygulanmasını önlemekte ve bu sayede ticarete teknik engellerin azaltılarak ticaretin kolaylaştırılmasını sağlamaktadır. UNECE, üye ülkelerinin ticari uyumunun sağlanması ve ticaretin kolaylaştırılmasını amaçlarken standardizasyon, uygunluk

değerlendirme, eğitim gibi temel alanlarda yapılması gerekenlerin sıralandığı Tavsiye Kararları ve bu kararlar ile ilgili yöntemlerin verildiği raporlar gibi yol gösterici teknik dokümanlar ile ülkelere kılavuzluk etmektedir. UNECETicaret Komitesi, bölgedeki ticari ve ekonomik işbirliğinin artırılması için üye ülkeler arasında yakın ekonomik ilişkiler geliştirilmesi ve ülke ekonomilerinin küresel ekonomi ile entegrasyonunun güçlendirilmesi için politika tavsiyeleri geliştirmekte ve küresel ticarete kullanılmak üzere standartların geliştirilmesini ve ülkelerin bu standartları uygulamaları için onlara danışmanlık yapılmasını üstlenmektedir. Bu faaliyetleri ile UNECE, ulusal standartların bölgede uygulanmasını, sanayi ve ticaret pratikleri oluşturulmasını ve yeni standartlar geliştirilmesini sağlamaktadır. Ticaret kapasitesinin artırılması amacıyla politka belirleyen UNECE, yayınladığı Tavsiye Kararları ile standartların kalitesinin ve kullanımının artırılması, teknik düzenleme ve mevzuat çalışmalarında standartların sağladığı teknik bilgiye önem verilmesi ve standardizasyon ve teknik düzenlemeler başta olmak üzere üye ülkelerin piyasa gözetimi ve uygunluk değerlendirme faaliyetlerinde uygulama birliği sağlanması için çalışmalar yürütmektedir. Tarım ve gıda alanında da standardizasyon faaliyetlerine önem veren UNECE, tarım sektörü tedarik zincirinde daha kaliteli ürünler geliştirilmesini sağlamak, gıda atıklarını azaltmak ve iyi uygulamaları paylaşmak amacıyla standardizasyon faaliyetlerini geliştirecek seminer, çalıştay ve eğitimler düzenlemekte ve bu sayede standardizasyon sistemi aracılığıyla küresel ekonomik verimliliği artırmayı amaçlamaktadır.

Avrupa Birliği, Yönetişim Modeli ile etkin işleyen bir Tek Pazar piyasa ekonomisini, Avrupa sanayisinin rekabet gücünün ve AB'nin ekonomik gücünün artırılmasını ve bölgenin küresel rekabet edebilirliğinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. AB, politika dokümanları aracılığıyla Avrupa standardizasyon sisteminin geliştirilmesini, Avrupa mevzuat altyapısının güçlendirilmesini, inovatif çalışmaların artırılmasını, KOBİ'lerin desteklenmesini, uluslararası ticarete Avrupa şirketlerinin rekabet gücünün ve etkinliğinin artırılmasını, tüketicilerin ve toplumun korunmasını amaçlamaktadır. AB, KOBİ'lerle ilgili belirlediği standardizasyon hedefler ile bölge ekonomisinin her katmanının verimliliğini artırmaya çalışmaktadır. Gelişmekte olan hizmet sektörü ile ilgili yol haritası çizen AB standardizasyon strateji dokümanları Avrupa'nın ekonomik büyümesi için önemli olan hizmet, bilgi ve iletişim teknolojileri gibi tüm yeni pazarların desteklenmesini amaçlamaktadır. Standardizasyon Ortak Girişimi ile AB Komisyonu, standart hazırlama faaliyetlerine katılımın artırılmasını, standartların kullanımının teşvik edilmesini ve bu sayede standartların ekonomik büyümeye olan katkısının artırılmasını amaçlamaktadır. Standardizasyon Ortak Girişimi bu öncelik ile ilgili AB ve EFTA üye ülkelerinde standartların ekonomik ve sosyo ekonomik etkilerinin araştırılmasını öngörmekte ve inovasyon ve Ar-Ge

faaliyetlerinin standardizasyon faaliyetleri ile koordineli yürütülmesini talep etmektedir. Girişim, teknik niteliği yüksek ve piyasa beklentilerine cevap veren standartlar hazırlanması için ulusal seviyede standart hazırlama çalışmalarına katılımın artırılması, standartların piyasaya uygunluğu ile ilgili fizibilite çalışmaları yapılmasını öngörmektedir. AB, 1025/2012 sayılı Standardizasyon Tüzüğü ile Avrupa standart sisteminin etkinliğini artırmak, standardizasyonun finansmanını yasal çerçeveye kavuşturmak ve hizmet ve bilgi teknolojileri gibi alanlarda standardizasyon faaliyetlerini yönetmek istemektedir. Avrupa standardizasyon stratejisi, standardizasyon sisteminin etkinliğini artırarak standartların Avrupa ekonomisine katkısını ve AB'nin küresel rekabet gücünün artırılmasını amaçlamaktadır. Tüzük genel olarak; hizmet standardizasyonu ve önemi, Avrupa Rekabet Hukuku, standardizasyon faaliyetleri ile uluslararası uyumun sağlanması ve sosyal fayda gözetilmesi esaslarını ve karar alma süreçlerinin hızlandırılması ile ilgili genel uygulamaları öngörmektedir. Tüzük, AB politikalarının ve bu politikalar doğrutusunda hazırlanacak standartların çevre, iklim değişikliği, vb. kaygıları esas alarak oluşturulması, KOBİ'lerin ihtiyaçlarının esas alınması, zayıf paydaşlar ve engellilerin beklentilerinin standartlar hazırlanırken dikkate alınması gerekliliğini ifade etmekte ve Avrupa standardizasyon sisteminin, AB mevzuatını desteklemesi gerektiğini belirtmektedir. Avrupa Standardizasyon Gündemi, Avrupa standartlarının ve Avrupa standardizasyon sisteminin, AB çalışanları, üye ülkeler ve standardizasyon paydaşlarına tanıtıldığı kılavuz dokümandır. Standardizasyon Ortak Girişimi ve Standardizasyon Tüzüğü, Avrupa standardizasyon sisteminin etkinliğini ve bu sistemdeki işbirliğini artırmaya çalışırken Gündem, sistemi tanıtıcı rolüyle öne çıkmaktadır. Avrupa Birliği, Avrupa standardizasyonunun uluslararası etkinliğinin sağlanması ile Avrupa sanayisinin küresel rekabet gücünü artırmak ve Avrupa şirketlerinin küresel piyasalara girişini kolaylaştırmak istemektedir.

Standardizasyon stratejileri incelendiğinde küresel karar aktörlerinin, ortaya koydukları yönetim modellerine uygun olarak uluslararası ve bölgesel standardizasyon sistemlerini de yönetmek üzere politika araçları belirledikleri görölmektedir. Bu küresel aktörler; standardizasyon sisteminin verimliliğinin artırılması ile küresel ticaretin geliştirilmesini, sanayi işbirlikleri oluşturularak sanayinin rekabet gücünün artırılmasını, mevzuat altyapısının özel sektörün gelişmesine uygun hale getirilmesini, ticarete uluslararası uyumun sağlanmasını ve küresel ticaret kapasitesinin artırılmasını amaçlamaktadır.

KAYNAKÇA

- AB KOMİSYONU, (2001), **Com (2001) 428 Sayılı Avrupa Yönetişimi**, Beyaz Kitap, Brüksel.
- ALGAN, Fatma Müge, (2015), **Küresel Standardizasyonun Yönetişimi**, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- ALGAN, Fatma Müge, (2013), **“Standardizasyonun Ekonomik ve Sosyo-Ekonomik Getirileri”**, Verimlilik Dergisi- 2013/4, ss. 127-144, 2013.
- BSI, Economic Benefits of Standards – Research Reports, <https://www.bsigroup.com/en-GB/standards/benefits-of-using-standards/research-reports/>, (Erişim Tarihi: 24.05.2019).
- CA, (2002), COM (2002), **277 Sayılı Donanımlı Bir Müzakere ve Diyalog Kültürüne Doğru-İlgili Taraflara Danışılması İçin Genel İlkeler ve Asgari Standartlar Bildirimi Taslak Metnine CA Görüşleri**, Londra.
- CEN-CENELEC Guide 22, (2018), **Guide on the organisational structure and processes for the assessment of the membership criteria of CEN and CENELEC**, CCMC.
- EC, (2005), **Guide on the Main Administrative Structures Required for Implementing the Acquis**.
- EC, (2011), **A Strategic Vision for European Standards: Moving Forward to Enhance and Accelerate the Sustainable Growth of the European Economy by 2020**.
- EC, (2012), **1025/2012 Sayılı Avrupa Standardizasyon Tüzüğü**.
- EC, (Part 1, 2015), **Vademecum on European Standardisation in Support of Union Legislation and Policies**, Part 1.
- EC, (Part 2, 2015), **Vademecum on European Standardisation in Support of Union Legislation and Policies**, Part 2.
- EC, (Part 3, 2015), **Vademecum on European Standardisation in Support of Union Legislation and Policies**, Part 3.
- EU, (2015), **Single Market Strategy**.
- EU, (2016), **Joint Initiative on Standardization Under The Single Market Strategy**.
- DIN, (2000), **Economic Benefits of Standardization**, Berlin.
- FABRIZIO, Sacchetti, (2011), **Regulation on European Standardisation**, EC.
- GÜLER, Birgül Ayman, (2003), **“Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye”**, Praksis, 9 Kış-Bahar, s. 93-116.
- GÜZELSARI, Selime, (2004), **“Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları”**, GETA Tartışma Metinleri Serisi, No: 66, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara.
- KAHVECİOĞLU, Azime Buket, Fatma Müge ALGAN, (2014), **Standardizasyon-Temel ve Esaslar**, Siyasal Kitabevi, Ankara.

- KIELY, Ray, (1998), **“Neo-Liberalism Revised? A Critical Account of World Bank Concept of Good Governance and Market Friendly Intervention”**, Capital and Class, 64, s. 63-88.
- OECD, (1995), **Participatory Development and Good Governance**, Paris.
- OECD, (1999), **Report on Regulatory Reform and International Standardization**, <http://www.oecd.org/trade/benefitsoftradeliberalisation/1955309.pdf>, (Erişim Tarihi: 09.09.2012).
- OECD/UNECE, (2016), **Uluslararası Mevzuat işbirliği ve Uluslararası Örgütler**, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu UNECE.
- PEKER, A. P., (1996), **“Dünya Bankası: Kalkınmacılıktan ‘İyi Yönetim’ Söylemine”**, Toplum ve Bilim, 69, s. 6-61.
- UNDP, (1997), **Governance for Sustainable Human Development**, New York.
- UNECE, (2016), **2030 Yılına Doğru Ekonomik Entegrasyon ve Sürdürülebilir Kalkınma İçin UNECE Örgütlenmesi**, Uluslararası Konferans Raporu.
- UNECE, (2017), **ECE/TRADE/379/Rev.1 Mevzuat işbirliği ve Standardizasyon Politikaları Tavsiye Kararları**.
- UNMZ, (2010), **Use of WTO Principles in Standardization**, 20th Session of WP.6, Geneva.
- WORLD BANK, (1989), **Sub-Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth**, New York: World Bank.
- WTO, (1994), **Agreement on Technical Barriers to Trade**.
- https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm4_e.htm, (Erişim Tarihi: 29.06.2018).
- <https://www.unece.org/tradewelcome/steering-committee-on-trade-capacity-and-standards.html>, (Erişim Tarihi: 02.05.2018).
- https://ec.europa.eu/growth/single-market/european-standards/policy_en, (Erişim Tarihi: 19.04.2018).